

Další zajímavou lokalitou je největší evropské mesolitické pohřebiště Oleneostrovskij mogilnik, ležící na Oněžském jezeře, a pocházející z doby kolem 5500 BC. V materiální výbavě hrobů, kdy ty šachtové snad patří šamanům, vynikají zoomorfni figurky (převažuje medvěd, los a vodní ptactvo), sekery, palice a násady (terminals) podoby sobí hlavy, používané snad k ozdobení šamanských holí. Na březích jezera se nalézají skalní rytiny s podobnými motivy a navíc s lidskými postavičkami zaměřenými na lov, harpunování, lyžování nebo kopulování s vysokou zvěří. Symbolika je obecně podobná té ze Skandinávie; vodní ptactvo vedoucí mrtvé duše do záhrobí se objevuje jak na rytinách, tak v hrobech; již samo umístění pohřebiště blízko (uprostřed) vody je pro obě oblasti typické. Oleneostrovskij mogilnik tak byl nejspíš nejen rituálním, ale i shromažďovacím lovecko-sběračským centrem.

Lze tedy říci, že skalní rytiny v obou případech účinkovaly v souladu s bezčasovostí L&S a v protikladu k běžnému (habitual) času, a že ideologické struktury se měnily v čase „longue durée“, jak ukazuje využívání stejných rituálních lokalit po tisíce let. Rytiny sloužily k zamaskování revolučních změn a sociální diferenciaci a jejich význam nepochybně ovlivňoval místní populace i v každodenním životě v běžném čase.

Bude nutno poopravit představu o mesolitu jako egalitářském období, pro odlišnou výbavu jednotlivých hrobů na lokalitě Oleneostrovskij mogilnik, a také začít pátrat po dalších rituálních místech v krajině a metaforických významech materiální kultury namísto označování L&S-ideologie jako „málo vyvinuté“ v porovnání s tou, která později vytváří monumentální architekturu. Je také jisté, že některá místa a některé aktivity lovců-sběračů jsou více rituální než jiné. Nelze však těm více praktickým upírat rituální význam, naopak. Ideologie a kosmologie se každoročně odrážely v praktickém životě (čase) a je třeba je vystopovat v materiální kultuře a v kulturní krajině.

M. Zvelebil používá v pojednávané práci pro osvětlení života pravěkých společností velice nejisté etnologické analogie. S většinou jeho závěrů však lze zřejmě souhlasit. Kromě opuštění pohledu na mesolitické společnosti jako nutně egalitářské bych se přikláněl ještě k přehodnocení názoru, že lovci a sběrači paleolitu a mesolitu žili v bezčasovém světě a v méně komplexních společenstvích než pozdější neolitické populace (viz např. Gamble 1996).

Literatura

- Gamble, C. 1996: *Timewalkers: the prehistory of global colonization*, Cambridge, Massachusetts.
 Zvelebil, M. 2000: The social context of the agricultural transition in Europe. In: Renfrew, C.–Boyle, C. (eds.), *Archaeogenetics: DNA and the population prehistory of Europe*, Cambridge, 57–79.
 Zvelebil, M. 2002: Indo-European dispersals and the agricultural transition in Northern Europe: culture, genes, language. In: Julku, K. (ed.), *The roots of peoples and languages of Northern Eurasia IV*, Oulu, 319–343

Martin Moník

Werner Eck: Augustus a jeho doba. Praha. 2004, 118 str. ISBN 80 – 7021 – 688–3. (Český překlad knihy pořízený V. Drbalem vychází z originálu *Augustus und seine Zeit*. München 1998).

W. Eck podobně jako R. Wolters, P. Kehne, a G. Dobesch patří k předním současným historikům, kteří se zabývají prvním stoletím římského principátu. Kromě problematiky časného principátu věnuje autor svou pozornost rovněž epigrafice a problematice raného křesťanství.

Kniha je rozčleněna do sedmnácti oddílů, včetně výběrového seznamu literatury. V úvodu W. Eck čtenáře seznamuje s hlavním pramenem své práce, jímž jsou Augustem samým napsané *Res gestae divi Augusti* zpravující římský lid o jeho činech i o darech, jež mu byly určeny. Autor hodnotí císařovy pocty a hodnosti, které srovnává s „politickou realitou“, jenž jejich udělení nutně musela předcházet. Máme zde na mysli především proskripce, které byly realizovány již za L. C. Sully. V následujících oddílech W. Eck podrobně popisuje jednotlivé dějinné mezníky v Augustově politické dráze, ke kterým průběžně připojuje kritické hodnocení Augustových *Res gestae*. Dočkáme

se tak pokusu o rekonstrukci obrazu celého Augustova života, zbaveného císařské propagandy. W. Eck se však neomezuje pouze na popis jednotlivých událostí, u vybraných skutečností připojuje komentář o následcích Octavianova jednání a jejich dopadu na jednotlivé složky římské společnosti. Za zajímavě rozvedené téma považujeme např. usazování veteránů konané po bitvě u Filipp na území Itálie (str. 19–20, 30) a umné působení Octavianovy protiantoniovské propagandy na obyvatele Města, jakož i celého západu (str. 27, 30–31). Avšak v případě pojednání o roli propagandy na římskou společnost pokládáme za nutné poznamenat, že obdobně vykládal propagandistické působení obou proti sobě bojujících stran již J. Dobiáš (1933a, 16, 17).

Po vylíčení dějinných událostí předcházejících bitvě u Aktia se autor soustředí na analýzu nového společenské řádu „předkládaného“ Augustem římskému světu. W. Eck ve své knize pojednává o jednotlivých oporách Augustovy vlády, popisuje rovněž principovu stavební činnost a to jak v samotném Římě, tak v provinciích. Vybrané kapitoly jsou také určeny Augustovu vztahu k vojsku a senátu. Zajímavý a přínosný je oddíl věnovaný římské společenské elitě, autor v tomto pojednání rozebírá změny, které musel císař realizovat, aby se ze senátu pozdně republikánského stal senát „Augustův“.

Pro území středního Podunají a Čech je významná kapitola pojednávající o Augustově zahraniční politice. Za pozoruhodné lze považovat hodnocení vnitřní organizace Norického království. Autor předpokládá, že po svém obsazení pravděpodobně roku 16 př. Kr. bylo spravováno praefektem pocházejícím z jezdeckého stavu, který byl podřízen senátorskému místodržícímu Pannonie/Ilyrika (str. 79). Je vhodné připomenout, že o uspořádání Norického království od jeho připojení k imperiu po prohlášení provincií za vlády císaře Claudia panují stále nejasnosti a bylo by tedy vhodné čtenáře seznámit i s dalšími hypotézami vztahujícími se k tomuto problému. Zajímavě problematiku Norického království řeší např. T. Fischer (2002, 18), který předpokládá, že norické území bylo se vši pravděpodobností spravováno klientním králem. Podobnou myšlenkovou konstrukci lze vysledovat i u dalších autorů (Gassner – Jilek – Ladstätter 2002, 59). Kromě výše zmíněných novějších názorů, nelze opominout hypotézu J. Dobiáše (1933b, 48), podle které si vládu nad Norikem podržel domácí vládce, který však zastával úřad místodržitele a byl odpovědný přímo císaři.

Obdobně je třeba se vyjádřit i k problému ustanovení provincie Pannonie. I v tomto případě W. Eck předkládá pouze jednu z možných hypotéz a situaci tak spíše zjednodušuje. Blíže (obširněji) se tomuto problému přednedávnem věnovali Gassner – Jilek – Ladstätter 2002, 60, 83–84.

Závěrečné kapitoly práce náleží nejtěžšímu období Augustova života. Autor v těchto oddílech přehledně analyzuje postupný výběr možných císařových nástupců a jejich kariérní růst.

Za užitečné považujeme připojení českého překladu *Res Gestae* k vlastnímu textu Eckovy práce, neboť čtenáři je tak umožněno konfrontovat jednotlivé autorovy interpretace s vlastním textem pramene.

Knih je rovněž vybavena černobílými obrázky. Výběr fotografií provedla I. Ondřejová, jež sestavila i jednotlivé popisky. Popisky obsahují kromě standardních informací (místo uložení, stručný popis) u vybraných památek (Ara pacis Augustae, socha Augusta z Primaporty, zvoncový kráter z Hildesheimského pokladu, Gemma Augustea) stručnou charakteristiku díla, jež je vítaným doprovodem Eckova výkladu, protože u jednotlivých příkladů dokumentuje propracovanost císařské propagandy. Je však nutné připomenout, že např. u výzdoby pancíře sochy Augusta z Primaporty by bylo vhodné uvést i další interpretace výzdoby, jak byly nastíněny P. Zankerem (1997, 192–193, 195) a neomezit se pouze na jednu myšlenkovou konstrukci.

Na závěr díla je připojen výběrový seznam cizojazyčné a české literatury, který lze vzhledem k tomu, že kniha je určena spíše laickým čtenářům, považovat za dostačující. Kniha je doplněna mapkou římské říše v době vlády císaře Augusta, rodokmenem Augustovy rodiny a rovněž rejstříkem, který obsahuje jak hesla jmenná a místopisná, tak vybrané latinské termíny.

Hodnocenou práci i přes dílčí nedostatky lze označit jako poutavé a svůj cíl naplňující dílo.